

VODENI JASTUCI – SPAS U ZADNJI ČAS?

Kako su 17. muzejsku edukativnu akciju u organizaciji Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskoga muzejskog društva od samoukidanja spasili *vodeni jastuci*

NADA BEROŠ □ Muzej suvremene umjetnosti, Zagreb

Brojni su razlozi zbog kojih se 17. muzejska edukativna akcija Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskoga muzejskog društva (2. - 18. svibnja 2012.) odlučila poigrati vodom u muzejskom okruženju.

Muzej suvremene umjetnosti u Zagrebu, inicijator teme i domaćin akcije, predložio je *vodu* kao univerzalnu temu koju djeca i mladi - ciljna skupina te akcije - već dobro poznaju iz različitih školskih predmeta te znanstvenih, medijskih, sportskih, turističkih i drugih sadržaja. Istodobno, vjerovali smo kako ta tema svojom višeslojnošću i višeznačnošću može omogućiti raznovrsne priče i pristupe u hrvatskim muzejima i galerijama te na taj način privući mladu publiku na interakciju, ali ujedno pokrenuti nova istraživanja i otvoriti nove mogućnosti predstavljanja *vode* unutar različitih muzejskih sadržaja.

Festivali vode, marketinške kampanje različitih agencija koje su trajale istodobno kad i naša akcija i bombastični novinski naslovi poput *Voda je nafta 21. stoljeća* bili su dodatna potvrda društvene važnosti teme koju smo odabrali za našu muzejsku akciju, što nas je uvjerilo u potrebu drugačijeg pristupa vodi od onih koji su dolazili iz komercijalnih sektora. Među ostalim, zanimalo nas je kako se koristimo izvorima vode i kakvi oblici ponašanja ugrožavaju njezine tokove i obale. Može li voda na Zemlji presahnuti? Može li je nadomjestiti virtualna voda? Kako se u svijetu prirode, tehnike, znanosti, umjetnosti i sporta, kroz povijest i suvremenost, gledalo na sve ono što nam voda nosi? I, konačno, kakva je uloga vode u budućnosti? Možemo li sačuvati vodu i prenijeti je kao jednu od najvažnijih poruka budućim naraštajima ili je već prekasno za to?

Kao što i priliči vodi, otimala se i ponekad tekla nepredviđeno i neplanski, naplavivši sa sobom nekoliko važnih novosti s obzirom na prethodnih 16 akcija. Naime, posljednjih je godina primijećeno da uspjeh akcije i broj djece uključene u nju varira te da se pomalo gubi zanimanje, entuzijazam i kreativnost i među samim muzealcima. Stoga je odlučeno da akciju treba "renovirati" i "ažurirati" kako bi lakše mogla odgovoriti na promjene koje donose nove (muzejske) tehnologije i životni stilovi mladih. Sama tema *Voda* prihvaćena je i razrađena na sastanku Sekcije za muzejsku pedagogiju krajem veljače 2012. Premda su muzeji imali samo dva tjedna za osmišljavanje teme i uklju-

čivanje u akciju, očito je *voda* pala na plodno tlo jer je 55 muzeja, galerija i arhiva iz svih dijelova Hrvatske u iznimno kratkom razdoblju osmislilo vrlo kvalitetne, raznovrsne i privlačne muzejske sadržaje, izložbe, publikacije i prateće programe. Važno je naglasiti da je na sastanku muzejskih pedagoga prihvaćeno nekoliko novih ideja, među kojima je ključna bila proširivanje ciljne skupine posjetitelja, tako da je osim osnovnoškolskoj populaciji, akcija bila okrenuta i učenicima srednjih škola. Također smo odlučili skratiti vrijeme trajanja akcije na samo dva tjedna, sa željom da zgusnemo, intenziviramo sadržaje te ujedno povećamo kvalitetu događanja. Upravo se zbog uključivanja srednjoškola odustalo od tradicionalnog skupljanja žigova i "trčanja" po muzejima (a time i od nagradnog izvlačenja na završnoj priredbi/događanja 18. svibnja 2012.), a veća autonomija ostavljena je pojedinim ustanovama, da prema svojim mogućnostima i zanimanju mlade publike sami organiziraju nagrade, kvizove, lokalna završna događanja, publikacije i sl.

Učinilo nam se posebno važnim da osim očekivanoga individualnog posjeta djece krenemo prema školama kao našim najvjernijim partnerima u edukativnim projektima te zatražimo pokroviteljstvo resornih ministarstava. Premda je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta odmah prepoznalo projekt vrijedan preporuke, puna dva mjeseca čekao se pismeni pristanak na pokroviteljstvo, i možda baš zbog te formalnosti nije moglo više utjecati na organizirani posjet škola i potporu ravnatelja i pedagoga. Zanimljivo da je odgovor Ministarstva zaštite okoliša bio znatno brži, ali neobičnog sadržaja: odgovorili su da podržavaju projekt i razumiju njegove ciljeve, ali ne mogu biti njegovim pokroviteljem jer *politika voda nije u njihovu resoru!*

Istodobno smo pokušali pridobiti i neke marketinške odjele domaćih proizvođača i distributera vode te svih onih kojima je voda u "opisu posla". Odaziv je bio primjeren s obzirom na kratkoću roka i već planirane i dogovorene marketinške akcije mnogih agencija. Nekoliko se partnera uključilo doniranjem proizvoda i darova za završnu priredbu uz Međunarodni dan muzeja, kada je u Muzeju suvremene umjetnosti održano čak 13 različitih programa u znaku vode.

Krenuli smo i prema medijima kao potencijalnim sponzorima i kao medijskog pokrovitelja pridobili dnevne novine *Jutarnji list*, koji je tijekom akcije objavio nekoliko oglasa i plakat naše akcije. Dobra suradnja s medijima tijekom cijele akcije potvrđena je i na konferenciji za medije uoči početka akcije, koja je organizirana u Muzeju suvremene umjetnosti 26. travnja 2012., a okupila je tridesetak predstavnika medija i muzealaca - sudionika akcije iz brojnih hrvatskih muzeja.

Istodobno s pristizanjem potvrda i tema iz pojedinih muzeja i galerija kristalizirala se ideja o vizualu i knjižici akcije *Voda*. Za razliku od velikog broja dotadašnjih knjižica u kojima su ustanove predstavljene njihovom poviješću, misi-

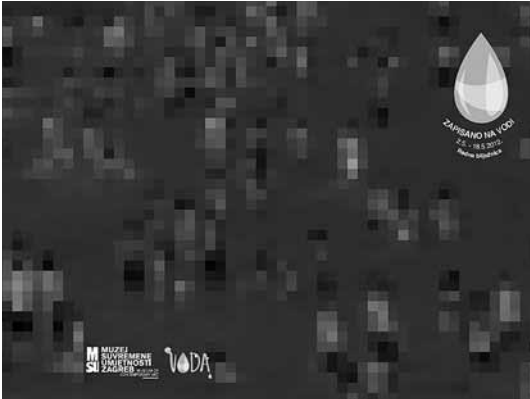

jom, fotografijama, ovoga smo ih puta odlučili predstaviti osnovnom informacijom, a koncentrirati se na sadržaj akcije i najavu napisanu na nepretenciozan način, jezikom bliskim djeci i mladima te na privlačan način predstaviti katkad vrlo složene programe.

Angažirali smo mladu dizajnericu i ilustratoricu Tenu Leticu, koja je iznimno kreativno riješila znak akcije, plakat i knjižicu, povezujući ih kapljicom vode kao reflektirajućim zrcalom. Dotadašnji oblik knjižice *raskoričila* je i pretvorila u zemljopisnu kartu sa svim lokacijama, mjestima i muzejima/galerijama u kojima se provodila akcija, a koja se uz pomoć kaplje vode mogla zatvoriti u knjižicu. *Zemljovid* je bio obogaćen originalnim ilustracijama autorice, koje su na likovno jezgrovit i djeci primjeren način tematiku vode približile mladima, omogućivši im da već na prvi pogled prepoznaju o čemu je u pojedinoj muzeju riječ. Tako su od *Titanica* preko *brenta* i *špina*, bunara, rimskih termi i patkica pa sve do dravskih komaraca duhovito najavljeni i popraćeni programi poput *Savskog kupališta*, *Košarkaškog Kolumba*, *Telekomunikacija* i *Titanica*, *Plavog planeta*, *Neistraženog svijeta*, *Pokreta u vodi*, *Priča iz morskih dubina*, *U muzeju kao riba u vodi*, *Grada na Dravi*, *Žedi za životom*, *Vode i skulpture*, *Aquae lassae* i mnogih drugih. Zanimljivo je da je svaka ustanova predložila vrlo specifičnu temu vezanu za vodu i uz svoj kraj/regiju te da se nisu ponavljale slične priče.

Primjerice, u Zavičajnome muzeju grada Rovinja u programu *U potrazi za šternama*, provodila se prava eko-etno-arheo akcija u kojoj su šterne - cisterne za skupljanje kišnice - mapirane kao važna graditeljska baština; u Gradskome muzeju Korčula, u programu *Voda na otoku*, otkrivala su se prirodne lokve u pukotinama stijena; u Muzeju Prigorja tragalo se za još uvijek živim izvorima i starim bunarima; u Muzeju Turopolja za vodenim vilama; u Tiflološkome muzeju otkrivao se *Zvuk vode*; u Etnografskome muzeju Zagreb obrađivana je tema *Rijeke i potoci na etnografskim fotografijama*; u Prirodoslovnome muzeju Split *Hrvatsko podmorje*, u Prirodoslovnome muzeju Dubrovnik nastojala se dokučiti sudbina sedmopruge usminjače iz 1894.; u Stalnoj izložbi vodenog svijeta u Osijeku otkrivala su se *Podvodne građevine čudesnih boja i oblika*, a u Sisku je stotine papirnatih šiklji zaplovilo trima rijekama - Savom, Kupom i Odrom...

Nemoguće je u ovom kratkom pregledu spomenuti sve akcije i inicijative koje su uvelike iskoračile iz uskih muzeoloških sadržaja i aktivirale lokalnu zajednicu, škole, vrtiće... Organiziranjem posebnih izložaba, popratnih radionica, vodstava i predavanja koja su obuhvatila i odrasle, a tematizirala su prožimanje ekologije, povijesnoga i kulturnog naslijeđa (Muzej Triljskog kraja, Trilj, Muzej Cetinske krajine Sinj, Zavičajni muzej Stjepana Gruberera iz Županje, Muzej Slavonije iz Osijeka, Zavičajni muzej Ozalj, Muzej suvremene umjetnosti, Zagreb i brojni drugi), 17. muzejska edukativna akcija *Voda* potvrdila je svoju vitalnost i potrebu daljnjeg nastavljanja. Zahvaljujući edukativnim publikacijama,

slikovnicama, radnim bilježnicama, deplijanima i sl., u mnogim je ustanovama, primjerice u Gradskome muzeju Korčula, u Muzeju krapinskih neandertalaca, Krapina, Muzeju suvremene umjetnosti, Zagreb, Hrvatskome muzeju naivne umjetnosti, ostao trajan *trag o vodi*.

Muzej suvremene umjetnosti, domaćin akcije, u svojim je programima i u završnoj priredbi naglasio tri *vode* kojima je okružen - rijeku Savu, jezero Bundek i Bazen Utrina - povezavši svoje vodeno okruženje s umjetničkim djelima u stalnom postavu, poput skrivene *fontane* Mirosława Balke ispred zgrade Muzeja, videoinstalacije Dalibora Martinisa *Krugovi između površina*, *Bunara* Magdalene Pederin i dr. Posebno za tu akciju osmišljena je izložba i interaktivna publikacija za mlade *Zapisano na vodi*, u kojoj je predstavljeno 12 djela modernih i suvremenih umjetnika, u različitim tehnikama i medijima, koja su integrirana u stalni postav *Zbirke u pokretu*. U pratećim programima, radionicama, vodstvima i predavanjima nastojali smo okupiti i integrirati sve skupine djece i mladih, od djece s invaliditetom do socijalno ugroženih skupina.

To je osobito došlo do izražaja u završnom događanju na Međunarodni dan muzeja 18. svibnja, organiziranome u zagrebačkome Muzeju suvremene umjetnosti (i ispred njega) od 11 do 22 sata. Vodu smo nastojali predstaviti u svojoj njezinoj širini i dubini, u različitim krutim stanjima (Ivan Kožarić: brončana skulptura *Isječak rijeke*) i tekućim pojavnostima (Ivan Ladislav Galeta *Zagrebački akvarel*) te ugasiti žeđ svih posjetitelja za znanjem. Svi su programi bili besplatni za sve posjetitelje, što je uobičajeno uz Međunarodni dan muzeja. No važno je naglasiti da su i svi izvođači nastupili besplatno, gotovo bi se moglo kazati - na *vodeni pogon*.

Od *Priča o vodi*, izložbe dječjih radova u Školici MSU-a, preko predstave za djecu *Kapljica i kamen* i *Mirisa kiše u Baltazar gradu* do predstavljanja plivačkog performansa Dalibora Martinisa *Sava kao Jang Ce*, starih *železnih Franceka* - vodenih pumpi koje još uvijek postoje na periferiji Zagreba i opskrbljuju nas kvalitetnom vodom, izložbe "dasaka koje nam fale" da bismo mogli njima surfati po vodi, do predavanja *Voda i led na Marsu* te promatranja planeta teleskopom na južnoj platformi završili smo sviračkim performansom *didgeridoo slapa* i glazbenom plimom u večernjim satima. Svi ti događaji imali su svoju publiku i okupili su oko 1 000 posjetitelja angažiranih u različitim oblicima aktivnosti. Među njima je bilo i stotinjak djece i mladih koji su posebno za tu prigodu doputovali iz SOS Dječjeg sela Hrvatska i iz Donje Stubice. Oni su svojim radovima i akcijom oslikavanja 30-metarskog potoka pred MSU-om, u suradnji s Muzejom voda, znatno obogatili vizualni, akustični, mirisni i haptički doživljaj vode.

Da zaključimo: 17. muzejska edukativna akcija, unatoč upola kraćem trajanju od dosadašnjih akcija, okupila je 20 838 malih i velikih posjetitelja u cijeloj Hrvatskoj. To je respektabilan broj jer je, podsjetimo, osnovni cilj akcije interakcija s publikom, a ne neprestana trka za rekordnim brojem posjetitelja, većim nego prethodne godine. Muzejski se pedagozi prije svega zalažu za *participativni pristup* u muzejima. Poznavajući njihovu kreativnost i napore koje su uložili u akciju *Voda*, vjerujemo da je velik dio od dvadesetak tisuća posjetitelja uistinu i doživio jedinstvenu muzejsku priču o vodi, zabavio se, kreirao ili naučio poneku novu činjenicu o misteriju zvanome voda.

Također je važno naglasiti da je akcija s uspjehom održana u 55 muzeja, galerija i arhiva iz cijele Hrvatske i da je svojim programima animirala lokalne zajednice, gradove i gradiće, velike i male muzeje, galerije i zavičajne zbirke. Nekoliko je ustanova prvi put bilo uključeno u nju, poput Stalne izložbe vodenog svijeta iz Osijeka, Zavičajnog muzeja Stjepana Gruberera iz Županje i Muzeja Triljskog kraja. Akcija je imala i dobar medijski odjek, osobito u elektroničkim medijima, na internetskim portalima, radiju i televiziji, s priložima u popularnim emisijama poput *Dobro jutro, Hrvatska* i obrazovnim emisijama HRT-a (*Školski sat*, *Puni krug*, *Stigla je pošta...*). Nedvojbeno, uspjehu akcije i odzivu brojne publike pridonijela je sama tema *vode* svojom univerzalnošću i važnošću, brojnim oblicima u kojima se voda pojavljuje u prirodi, u tehnološkom svijetu, u gospodarstvu... bez koje je život na našem planetu nezamisliv. Također, uspjehu akcije pridonio je i njezin kontinuitet, prepoznatljivost u zajednici, motivacija i angažman muzealaca, profesionalnost i materijalne mogućnosti domaćina akcije, Muzeja suvremene umjetnosti. I posljednje, ali ne manje važno - dobra komunikacija i koordinacija s vodstvom Sekcije za muzejsku pedagogiju i Hrvatskim muzejskim društvom.

Vjerujemo da je akcija *Voda* poslužila i kao dobra injekcija samopouzdanja muzejskim pedagogima, kao neka vrsta *vodenih jastuka* u sudaru sa stvarnošću, koji su pomogli da se ni sljedećih godina ne odustane od zajedničke muzejske edukativne akcije, bez obzira na krizu, gospodarske prilike, muzejske trendove i sve prepreke koje bi se mogle naći na tom putu.

Japanski i ruski znanstvenici tvrde kako voda, zahvaljujući molekularnoj strukturi, može "pamtiti" događaje od prije bilijun godina. Eksperimenti su pokazali da voda drugačije reagira na dobru, a drugačije na lošu riječ, mijenjajući svoju strukturu. Nadamo se da će sve ono dobro što smo *zapisali na vodi* u našoj 17. muzejskoj edukativnoj akciji biti *trajnije od mjedi* i ostati dugo zapamćeno u glavama mladih posjetitelja. Ili barem do trenutka dok, u težnji za nekim drugim spoznajama, ne otplove u nekom drugom smjeru...

NADA BEROŠ, autorica koncepcije, ujedno je bila i voditeljica akcije *Voda*.

Primljeno: 19. rujna 2012.

WATER PILLOWS – RESCUE AT THE LAST MOMENT?

HOW WATER PILLOWS SAVED THE 17TH MUSEUM EDUCATIONAL ACTION ORGANISED BY THE MUSEUM EDUCATION AND CULTURAL ACTION OF THE CROATIAN MUSEUM ASSOCIATION FROM SELF-DISSOLUTION.

There are many reasons why the 17th Museum Educational Action of the Croatian Museum Association's Museum Education and Cultural Action (May 2 to May 18, 2012) opted to play with water in the museum environment. The Museum of Contemporary Art in Zagreb, initiator of the theme and host of the action, proposed water as a universal theme with which children and young adults – the target group for the action - are already very familiar from school subjects and from science, the media, sports and tourism. We were at the same time convinced that this topic, with its many layers and multiple meanings, would enable heterogeneous stories and approaches in Croatian museums and galleries, and accordingly encourage the youth audience to interact, as well as at the same time to generate new research and open up new possibilities for the presentation of water within various museum functions and activities.

To conclude: the 17th Museum Educational Action, although it lasted about half as long as previous actions, brought together 20,838 little and big visitors Croatia-wide. It is also important to point out that the action was held with success in 55 museums, galleries and archives in the country, and that its programmes were able to animate local communities, cities and small towns, big and little museums, galleries and local history collections.